

onderzoek geen strafrechtelijk vervolg is gegeven of, naar mag worden aangenomen, zal worden gegeven (art. 50, lid 3). Deze bepaling beoogt de verdachte desgevraagd bekend te maken met gegevens, die ten aanzien van hem door politie of justitie met het oog op een strafvervolging (art. 4) zijn verzameld zonder dat zij tot een vervolging hebben geleid, doch die niettemin op voor hem oncontroleerbare wijze worden gebruikt, doordat hij niet in de strafvorderlijke procedure werd betrokken en hij zich dus ook niet op het inzagerecht kan beroepen. Weigering van (gedeeltelijke) inzage kan wel op andere gronden dan die welke in het belang van het onderzoek liggen besloten, worden geweigerd (bijv. op grond van de bescherming van de privacy van andere personen).

Tegen de weigering van inzage van processtukken is een procesgang opengesteld bij de rechter-commissaris (art. 50, lid 4). Op de te nemen beslissing is de algemene raadkamerregeling van de artt. 37 - 41 van toepassing.

Op grond van het belang van het onderzoek zal het inzagerecht, behalve in het reeds genoemde geval dat het onderzoek niet tot een vervolging heeft geleid of zal leiden, ook niet mogen worden beperkt ten aanzien van de in art. 51 genoemde stukken en, in het algemeen, zodra het gerechtelijk vooronderzoek is geëindigd of, indien dit niet heeft plaatsgevonden, zodra de dagvaarding ter terechtzitting in eerste aanleg is betekend (art. 52).

Anders dan het Nederlandse wetboek bevat het ontwerp een speciale regeling met betrekking tot processtukken, waarvan kennisneming niet in het belang van de verdachte wordt geoordeeld (art. 53). Op grond van deze regeling, die geldt ongeacht de stand van de procedure (dus zowel tijdens het voorbereidend onderzoek als tijdens of na het onderzoek ter terechtzitting), kan de inzage alleen dan worden geweigerd, indien de deskundige, die een rapport betreffende de persoonlijkheid of de zielstoestand van de verdachte heeft opgemaakt, verklaart dat kennisneming daarvan bepaald niet in zijn belang moet worden aangemerkt. Zo kan bij een verdachte, die lijdt

aan een ziekelijke storing van de geestvermogens, persoonlijke en onbegeleide kennisneming van het persoonsdossier (waartoe het psychologisch, psychiatrisch en reclasseringsrapport behoort) uit behandelingsoogpunt zeer ongewenst zijn. Het belang dat een verdachte bij inzage kan hebben is evenwel in het nieuwe wetboek als zo'n hoog goed aangemerkt, dat voor weigering van de inzage niet kan worden volstaan met enkel te verwijzen naar de zienswijze, dat kennisneming strijdig moet worden geacht met het (geestelijke) belang van de verdachte. Tevens zal aannemelijk behoren te worden gemaakt, dat deze strijdigheid onder de gegeven omstandigheden niet kan worden opgeheven of niet zodanig kan worden verminderd dat zij geen weigeringsgrond meer kan opleveren. Uit de aard van de problematiek, die het gevolg van inzage kan zijn, vloeit immers voort dat inzage geen beletsel mag zijn, indien de veronderstelde schadelijkheid bij een deskundige begeleiding van de inzage geheel of gedeeltelijk kan worden weggenomen. Om die reden zal de rapporteur ook daaromtrent moeten verklaren. Het ontbreken van de mogelijkheid tot adequate begeleiding zal overigens geheel afhangen van de aanwezigheid van voldoende institutionele voorzieningen (bijv. een observatiekliniek), van de beschikbaarheid van deskundigen en van de gecompliceerdheid van de in de persoon van de verdachte besloten liggende problematiek, die de duur en de intensiteit van de begeleiding en dus ook de (on)mogelijkheid daartoe bepaalt.

Artikelen 54 en 55

In het nieuwe wetboek is uitdrukkelijk vastgelegd wat in art. 6, lid 1, van het Europees Verdrag is omschreven als het recht van de verdachte op een behandeling van zijn zaak binnen een redelijke termijn. Ofschoon de in art. 6 bedoelde rechten betrekking hebben op die fase in strafvordering, waarin de vervolging (in het bijzonder het onderzoek ter terechtzitting) een aanvang heeft genomen, is in de jurisprudentie aanvaard dat

het recht op behandeling binnen een redelijke termijn ook geldt in de fase, die aan de terechtzitting voorafgaat, dus gedurende het voorbereidend onderzoek. De redelijke termijn- garantie beoelt immers juist te voorkomen, dat een verdachte onwenselijk lang onder de dreiging van een openbaar strafproces en van de mogelijke uitkomst daarvan gebukt moet gaan.

Het aanvangsmoment van de achteraf op zijn redelijkheid te beoordelen termijn ligt daar, waar de verdachte had verwacht en redelijkerwijze had mogen verwachten dat zijn zaak een strafrechtelijk vervolg zou krijgen. De subjectieve voorstelling van de verdachte omtrent de te verwachten vervolging dient derhalve te worden geobjectiveerd naar wat hij "redelijkerwijze" had kunnen verwachten. Zo kan reeds bij het politieverhoor - onafhankelijk van een gelijktijdig toegepast vrijheidsbenemend dwangmiddel - de termijn aanvangen, doch slechts wanneer bijv. de verdachte uit de ernst van het feit had begrepen en in redelijkheid had kunnen begrijpen, dat politie noch justitie daarin aanleiding zou kunnen zien de zaak onvervolgd te laten. Er moet sprake zijn van een beschuldiging (charge), die door handelingen van overheidswege ten opzichte van de verdachte kenbaar is gemaakt. Het zal telkens van de omstandigheden van het concrete geval afhangen of de strafvervolging in redelijke mate te verwachten was (bijv. door concrete uitlatingen van ambtenaren van politie of justitie, de eigen bekentenis van de verdachte, de aanwezigheid van zwaarwegend bewijs, een en ander in relatie tot de ernst van het strafbare feit).

Een termijn geldt in beginsel als onredelijk, indien de verdachte gedurende een onwenselijk lange periode onder de dreiging van een vervolging heeft moeten leven. De mate van onwenselijkheid dient te worden beoordeeld naar hetgeen "in het algemeen" als tijdsduur niet meer gerechtvaardigd is te achten. Het vaststellen van die algemene norm, die van in de casus gelegen variabele factoren afhankelijk is, zal dienen te geschieden op basis van de hier te lande geldende context, waarbinnen de maatstaf omtrent de aanvaardbaarheid van een

procedurele tijdsduur vorm behoort te krijgen. Beslissend lijkt op dit punt derhalve niet de tijdsduur, die in de Nederlandse jurisprudentie voor al dan niet onredelijk wordt gehouden. De gemiddelde procesduur kan in andere landen - mede onder invloed van werkdruk en bezuinigingen - door factoren worden beïnvloed, die voor de nationale procesgang niet dezelfde betekenis behoeven te hebben.

Bij de beoordeling van wat in het algemeen als onwenselijk valt aan te merken, zijn de bijzondere omstandigheden van het geval van dwingende betekenis. In de (ook verdragsrechtelijke) jurisprudentie zijn als algemene criteria aangevaard: de ingewikkeldheid van de zaak, de aard en de ernst van het strafbare feit, de wijze waarop de justitiële autoriteiten de procedure hebben afgewikkeld en het processuele gedrag van de verdachte gedurende de gehele procedure (de verdachte heeft bijv. de vertraging in de procesgang aan zichzelf te wijten, o.a. doordat hij frequent rechtsmiddelen aanwendde of regelmatig verhuisde, waardoor hij voor justitie onbereikbaar bleek, of hij heeft nagelaten op spoed aan te dringen ofschoon hij een specifiek belang had bij een meer voortvarende behandeling van zijn zaak).

De voorgestelde regeling gaat ervan uit, dat de verdachte, die meent door het tijdsverloop persoonlijk te zijn geschaad, naar voren moet brengen op grond van welke hem persoonlijk betreffende bijzondere feiten of omstandigheden de duur van de opsporing of de vervolging als onwenselijk dient te worden beschouwd. Het is vervolgens aan de rechter, nadat het OM zich over het verweer van de verdachte heeft uitgesproken en omstandigheden heeft aangevoerd die geen strijd opleveren met het rechtsbeginsel dat een strafzaak met voortvarendheid behoort te worden afgehandeld en dus het tijdsverloop in de zaak kunnen rechtvaardigen, om vast te stellen dat de in het geding gebrachte omstandigheden al dan niet "aannemelijk zijn geworden". M.a.w. indien de redelijkheid wordt betwist, dient zij door het OM gemotiveerd aannemelijk te worden gemaakt.

Het voorgaande neemt niet weg, dat in exceptionele gevallen de procedurele vertraging van dien aard kan zijn, dat het tijdsverloop, geheel onafhankelijk van de subjectieve beleving daarvan door de verdachte en dus van een eventueel door hem voor te dragen verweer, naar geobjectiveerde maatstaven zodanig in strijd zal kunnen komen met de beginselen van een behoorlijke procesorde, dat de kwaliteit van de strafrechtspleging daardoor ernstig in het gedrang komt. In dat geval is de rechter ambtshalve bevoegd het onwenselijk lange tijdsbestek te beoordelen en daaraan consequenties te verbinden. Dit kan betekenen dat het OM in zijn vervolging niet-ontvankelijk wordt verklaard (ook indien de oorzaak van de vertraging niet aan het vervolgingsapparaat is te wijten) dan wel dat het tijdsverloop ten voordele van de verdachte in de strafmaat wordt "gecompenseerd".

Het behoort tot de normatieve functie van de rechtspraak om de grenzen vast te stellen, waarbinnen een behoorlijke vervolging nog kan plaatsvinden. Bij een rechterlijke beoordeling daarvan zal een afweging moeten worden gemaakt tussen het algemene belang dat met de berechting van (ernstige) strafbare feiten is gemoeid, en het algemene belang dat in de handhaving van een behoorlijk niveau van strafrechtspleging ligt besloten.

Indien de verdachte van oordeel is zich op een onredelijk tijdsverloop te kunnen beroepen, zal hij een daarop betrekking hebbend verweer dienen voor te dragen op het moment dat de termijn naar zijn oordeel onredelijk is geworden. In dat geval staat hem de procesgang open, zoals voorzien in art. 55: tijdens het voorbereidend onderzoek bij de rechter-commissaris en tijdens of na het onderzoek ter terechtzitting bij de bevoegde zittingsrechter. Wanneer de termijn al geruime tijd met de onredelijkheid is besmet, kan de verdachte zich later niet meer daarop beroepen. De ratio van deze bepaling ligt hierin, dat ook van de verdachte, juist waar het gaat om de verwezenlijking van een hem toekomend recht, enige activiteit mag worden verlangd om te voorkomen dat zijn eigen recht

wordt gefrustreerd (zie ook art. 204, lid 3). Hij hoeft weliswaar in het algemeen niet actief met de politieke en justitiële autoriteiten mee te werken, van hem mag wel worden verwacht dat hij ook zelf gebruik maakt van de hem wettelijke geboden voorzieningen ten einde de behandeling van zijn zaak te bespoedigen dan wel te beëindigen.

Bij de regeling van art. 55 is aansluiting gezocht bij de bepalingen van art. 103 Sv. (oud) en art. 180 Sv. (Ned). De daarin vervatte regeling is evenwel tot het gerechtelijk vooronderzoek beperkt. In het ontwerp is de mogelijkheid een rechter te adijëren, uitgebreid tot het gehele voorbereidend onderzoek.

De bevoegde rechter beschikt over drie alternatieven. Hij kan, eventueel na kennisneming van de processtukken, bevelen dat het onderzoek binnen een uiterste termijn hetzij wordt voortgezet, hetzij wordt beëindigd. Hier wordt met onderzoek vooral bedoeld het onderzoek voorafgaande aan of tijdens de vervolging (bijv. het opsporingsonderzoek, een bijzonder onderzoek tijdens het gerechtelijk vooronderzoek of gedurende de terechtzitting). Wordt een eenmaal aangevangen vervolging niet meer voortgezet, dan kan de rechter bovendien verklaren dat de zaak is geëindigd (vgl. art. 36 Ned. Sv.). Op verzoek van het OM kan in alle drie genoemde gevallen eenmaal uitstel worden verleend, indien daartoe aannemelijke gronden worden aangevoerd.

Artikel 57

Als raadsman kan slechts optreden de advocaat, die bij het Hof van Justitie is ingeschreven. Van die regel kan door het Hof in bijzondere gevallen worden afgeweken. Denkbaar is dat in een bepaalde zaak het advies wordt ingeroepen van een buitenlandse advocaat, die beschikt over expertise welke niet in het land zelf wordt aangetroffen. Zo'n advocaat zou dan ook zelf als raadsman moeten kunnen optreden, mits hij met een plaatselijk

advocatenkantoor samenwerkt, vooropgesteld dat hij ter zake de geldende voorschriften in het land is toegelaten. In art. 57 is de regeling van art. 50 ter, lid 3 (oud) overgenomen: een advocaat kan meerdere verdachten tegelijk bijstaan, mits zij geen tegenstrijdige belangen hebben. Bij het bestaan van een dergelijke strijdigheid staat het OM de procedure van art. 42 open teneinde een onwillige advocaat ertoe te bewegen de verdediging te beperken.

Artikel 58

Dit artikel bevat een algemene (niet in het Nederlandse wetboek voorkomende) regeling omtrent de bevoegdheden, die door de raadsman namens de verdachte kunnen worden uitgeoefend. Daarvan kan alleen dan sprake zijn, indien en voor zover de raadsman door de verdachte is gemachtigd en de aard van de bevoegdheid, omdat zij aan de persoon van de verdachte is gebonden, zich daartegen niet verzet (zo komt het recht op het laatste woord alleen de verdachte toe, indien hijzelf ter zitting aanwezig is). Machtiging door de verdachte kan als regel worden aangenomen, indien de raadsman verklaart dat hij is gemachtigd. Deze regel verzet zich er niet tegen, dat voor bepaalde gevallen (optreden tijdens de strafvordering, toegang tot penitentiaire inrichtingen) een schriftelijke verklaring ("stelbrief") wordt verlangd.

Artikelen 59-69

De verwezenlijking van het recht op rechtskundige bijstand wordt beheerst door de volgende regeling. Voorop staat de vrijheid van keuze. Deze is voorbehouden aan de verdachte persoonlijk. Wanneer bijv. de familie de hulp van een advocaat inroept, kan deze alleen dan bijstand verlenen, indien de verdachte zelf daarmee instemt.

Het recht van de verdachte om zich in rechte te doen bijstaan, kan niet voldoende worden gerealiseerd, wanneer hij de kosten van die rechtsbijstand niet zelf kan dragen. Daarom bevat het ontwerp een regeling teneinde het verlenen van rechtskundige bijstand aan minder draagkrachtigen mogelijk te maken (vgl. ook art. 1.7, lid 2, Staatsregeling van Aruba). Zeker in strafzaken dient rechtshulp zoveel mogelijk voor eenieder bereikbaar te zijn.

De hoofdlijnen en uitgangspunten van de voorgestelde regeling, die verschilt van de huidige wetgeving en van het Nederlandse wetboek, kunnen als volgt worden samengevat:

1. In alle gevallen waarin ingevolge de nieuwe regeling toevoeging van een raadsman plaatsheeft, geschiedt deze door een centrale instantie, daartoe door de Minister van Justitie aangewezen (bijv. de reeds bestaande ambtelijke instanties, die met het verlenen van kosteloze rechtshulp zijn belast). De toevoeging is in beginsel kosteloos, doch wanneer later mocht blijken dat de verdachte de kosten van een gekozen raadsman zelf kan dragen, wordt de toevoeging beëindigd. De kosten van de raadsman kunnen achteraf op de verdachte worden verhaald.

2. De toevoeging is voor iedereen kosteloos in de fase van de inverzekeringstelling. Zodra tegen een verdachte het bevel tot inverzekeringstelling is verleend, wordt hem een raadsman toegevoegd, ongeacht zijn (eventueel latere) gunstige financiële omstandigheden en voor zover hij van zijn recht op toevoeging niet uitdrukkelijk afstand heeft gedaan. De toevoeging geldt voor de gehele duur van de inverzekeringstelling (dus inclusief de verlenging). De instantie die met de toevoeging is belast stelt een piketdienst in van advocaten, die zich bereid hebben verklaard beurtelings rechtsbijstand te verlenen aan inverzekeringgestelde verdachten.

3. Op het moment dat de vervolging aanvangt (dat kunnen drie momenten zijn: bevel voorlopige hechtenis, opening gerechtelijk vooronderzoek en dagvaarding ter terechtzitting) vindt kosteloze toevoeging plaats:

- a. aan de verdachte van enig misdrijf,
- b. wiens onvermogen voldoende gestaafd wordt geoordeeld, en
- c. op diens verzoek.

Omtrent de wijze waarop het onvermogen moet worden gestaafd worden bij landsbesluit houdende algemene maatregelen nadere regels gegeven. Onvermogen heeft hier de betekenis van: niet in staat zijn de volledige kosten van een raadsman te dragen. Bij gedeeltelijke onvermogen kan een naar draagkracht te bepalen deel van de kosten aan de verdachte in rekening worden gebracht.

4. Elke toevoeging geldt zowel voor de eerste als de tweede aanleg. Het lijkt billijk te bepalen dat de verdachte gedurende de gehele periode van de vervolging, ook in hoger beroep, voorzien blijft van de bijstand van een raadsman, die zijn zaak kent en hem vanaf het begin steeds terzijde heeft staan.

5. De toevoeging geschiedt zoveel mogelijk in overeenstemming met de voorkeur van de verdachte. Diens vermogenspositie mag als regel niet de vrijheid van keuze aantasten. Deze regel kan evenwel door de praktische mogelijkheden uitzondering lijden (bijv. in verband met de beperkte beschikbaarheid van advocaten).

6. De verdachte kan in beroep komen in geval hij geen raadsman heeft, terwijl hij wel een toegevoegde raadsman had moeten krijgen of wanneer hij meent daarop aanspraak te kunnen maken. Die gevallen zijn:

- a. tijdens de inverzekeringstelling is geen raadsman toegevoegd;
- b. op het verzoek om toevoeging is afwijzend beslist;
- c. bij verhindering of ontstentenis van de toegevoegde raadsman, is hem geen andere raadsman toegevoegd;
- d. de toevoeging is beëindigd, omdat de verdachte naar het oordeel van de instantie met de toevoeging belast, de kosten van een gekozen raadsman zelf kan dragen, of, bij gedeeltelijke onvermogen, niet bereid is een

naar draagkracht te bepalen deel van de kosten op zich te nemen.

In deze gevallen wordt op het beroep van de verdachte tijdens het voorbereidend onderzoek door de rechter-commissaris of, indien de zaak ter terechtzitting aanhangig is gemaakt, door de bevoegde rechter zo spoedig mogelijk beslist. Degene, die op het beroep beslist, is alsdan met de toevoeging belast.

7. Ten aanzien van ambtshalve toevoeging aan minderjarige verdachten is de algemene toevoegingsregeling van toepassing. Voor hen gelden echter enkele van die regeling afwijkende bepalingen. In het algemeen wordt hen in meer gevallen en onder minder stringente voorwaarden een raadsman toegevoegd (zie art. 485).

Artikel 70

In art. 47, lid 1, en art. 70, lid 1, wordt het vrije verkeer tussen de verdachte en zijn raadsman als een leidend beginsel van strafvordering centraal gesteld. Aan dit beginsel wordt geen afbreuk gedaan door enkele beperkingen daarop in het belang van het onderzoek toe te staan. Art. 47 bevat enkele algemene restricties, vooral in verband met het verhoor, terwijl art. 70 betrekking heeft op het verkeer met de gedetineerde verdachte. Ook ten aanzien van art. 70 geldt, dat de huishoudelijke regels, o.a. in verband met het vereiste toezicht, het vrije verkeer niet wezenlijk en niet onnodig mogen belemmeren (zie ook de toelichting bij art. 47). Om die reden is in lid 1 met zoveel woorden bepaald, dat beperkingen weliswaar op grond van huishoudelijke reglementen mogen worden aangebracht, doch onverminderd hetgeen door de wettelijke bepalingen wordt gevorderd (inclusief de grondwettelijke en internationaalrechtelijke regelingen met betrekking tot het recht op bijstand door een advocaat).

Art. 70, dat in zoverre niet overeenkomt met art. 50 van het Nederlandse Wetboek van Strafvordering, kent

een bijzondere beperkingsgrond bij misdrijven tegen de veiligheid van de staat, indien het belang van het onderzoek bepaaldelijk vordert, dat er geen vrij verkeer tussen de verdachte en zijn raadsman zal plaatsvinden (gedurende ten hoogste 14 dagen). Ook in dat geval is er beroep op het Hof van Justitie opengesteld (lid 4).

Artikel 71

Dit artikel bevat een wezenlijk, voor de hele strafvordering en voor alle dwangmiddelen geldend voorschrift (dat het Nederlandse wetboek overigens niet kent). Als van de toepassing van een dwangmiddel wordt afgezien, omdat de betrokkene (de verdachte of ieder ander op wie krachtens dit wetboek dwangmiddelen kunnen worden toegepast) voor het dulden daarvan toestemming heeft verleend, moet daarvan uit het proces-verbaal blijken, opdat de later oordelende rechter de strafvorderlijke gedragingen op hun rechtmatigheid kan toetsen. Dit is daarom van belang, omdat de toestemming derogeeert aan de dwingende voorschriften die bij de hantering van dwangmiddelen in acht moeten worden genomen. Zodra toestemming is verleend, is een dwangmiddel in dat opzicht geen dwangmiddel meer. Dit betekent dat de toestemming dezelfde rechtsgevolgen heeft als de naleving van (in de praktijk soms lastige) fundamentele bepalingen, die de uitoefening van een bevoegdheid legitimeren. Het mag niet zo zijn, dat de naleving van deze bepalingen wordt omzeild door bijv. de totstandkoming van de toestemming op onregelmatige wijze te beïnvloeden. Het inacht nemen van het toestemmingsvereiste dient derhalve controleerbaar te zijn op dezelfde wijze als het inacht nemen van voorschriften zonder toestemming.

In het algemeen zij hier nog opgemerkt, dat een eenmaal gegeven toestemming niet betekent dat voorschriften, die niet met de toestemming verband houden, niet behoeven te worden nageleefd (zie de toelichting bij de artt. 156 - 165).

Artikel 72

Het wetboek omschrijft met zoveel woorden de gevallen waarin en de gronden waarop dwangmiddelen kunnen worden toegepast. Niettemin laten de toepassingscriteria de nodige beoordelingsruimte (verdenking, ernstige bezwaren, belang van het onderzoek). Bij het vaststellen van die ruimte gelden voor het concrete geval enkele algemene richtsnoeren. De meest voorkomende van deze ongeschreven beginselen van een behoorlijke procesorde, die in de rechtspraak nader zijn uitgewerkt, hebben thans in het ontwerp een plaats gekregen. Art. 72 noemt er vijf. Het verbod van willekeur houdt in, dat de toepassing van een dwangmiddel niet onredelijk mag zijn, gelet op de in het geding zijnde belangen (het rechtsgoed van de waarheidsvinding versus de rechtsbescherming van de verdachte). Het verbod van misbruik van bevoegdheid ziet op het gebruik van een dwangmiddel voor een ander doel dan waarvoor de bevoegdheid is verleend. Bij een mogelijke keuze tussen twee middelen dient het minst ingrijpende te worden aangewend (beginsel van subsidiariteit). Voorts behoort het aldus gekozen middel in redelijke verhouding te staan tot het doel dat met het middel wordt beoogd (beginsel van proportionaliteit). Bovendien mag een reeds gebruikt dwangmiddel niet een tweede keer ter zake van hetzelfde feit tegen dezelfde verdachte worden aangewend (het nemo debet bis vexari - beginsel), behoudens nieuwe omstandigheden. Van dit laatste zal sprake zijn, wanneer de opsporingsambtenaar bij de eerste toepassing van het dwangmiddel met die omstandigheden niet bekend was of daarvan redelijkerwijze ook niet op de hoogte had kunnen zijn. Het verbod van herhaling verzet zich er niet tegen, dat ook bij gelijkblijvende omstandigheden het dwangmiddel voor de tweede maal kan worden toegepast, indien de eerste aanwending op grond van (niet verwijtbare) gebreken zonder gevolg is gebleven.

De vijf bovengenoemde beginselen zullen meer betekenis hebben naarmate de beoordelingsruimte groter is, zoals bij staandehouding, aanhouding en veiligheidsfouillering, en

het middel in het leven van de burger - d.i. iedereen die partij is in het strafproces - ingrijpender is (langere vrijheidsontneming bij voorlopige hechtenis, onderzoek in het lichaam). Met het oog op dit laatste worden enkele beginselen in specifieke regelingen als een herinnering voor degene die het dwangmiddel hanteert, herhaald (zoals bij het onderzoek in of aan het lichaam, het binnentreden in woningen, het afluisteren van telefoongesprekken). De uitdrukkelijke vermelding van bepaalde beginselen laat de hantering van niet genoemde, ook de ongeschreven, beginselen onverlet. Over de mogelijke consequenties van schending van de hier omschreven beginselen, lezen men de toelichting bij art. 286.

Artikel 73

Anders dan in het Nederlandse wetboek (art. 52 Sv) is de verdachte bij staandehouding verplicht aan de opsporingsambtenaar de gevraagde personalia op te geven. Deze gegevens vallen dus niet onder het zwijgrecht van de verdachte. De bevoegdheid een verdachte staande te houden sluit tevens het recht in (lid 2) tot het doen van een bevel of vordering als bedoeld in art. 190 Sr. Het betekent ook dat bijv. het doorrijden na een ambtelijk stopteken ter aanhouding in het kader van strafvordering strafbaar is.

Medewerking van de getuige (dit is ieder die omtrent feiten of omstandigheden, die hij zelf heeft waargenomen of ondervonden, kan verklaren) kan in deze fase van het onderzoek niet worden afgedwongen. Eerst tijdens het gerechtelijk vooronderzoek komt de RC de bevoegdheid toe (via dagvaarding, bevel tot medebrenging of bevel tot gijzeling) een onwillige getuige tot medewerking te bewegen.

Artikel 74

Het wetboek schrijft ook bij aanhouding in geval van heterdaad voor, dat de verdachte zonder uitstel voor een (hulp)officier van justitie wordt geleid.

Artikel 76

De verplichting tot kennisgeving aan de officier van justitie is in een afzonderlijk artikel neergelegd, waardoor zij geldt zowel in als buiten het geval van aanhouding bij heterdaad. De kennisgeving geschiedt uiterlijk binnen 24 uur, zodat ook de informatie in de niet bijzondere gevallen, bijv. via de wachtrapporten, het parket bereikt.

Artikel 77

Wanneer ter aanhouding van de verdachte een woning moet worden binnengetroden, terwijl de bewoner daartoe geen uitdrukkelijke toestemming heeft gegeven, gelden de nieuwe voorschriften van de artt. 156 - 165.

Artikelen 78 en 79.

De Nederlandse fouilleringsregeling (art. 56 Sv) blijkt vooral om twee redenen niet aan de eisen van de praktijk te beantwoorden. In de eerste plaats is onduidelijkheid ontstaan omtrent de vraag, of onder het onderzoek "aan" het lichaam ook de visitatie van lichaamsholten kan worden begrepen. In de tweede plaats ontbreekt een wettelijke basis voor de veiligheidsfouillering. Aan beide bezwaren beoogt de thans voorgestelde regeling tegemoet te komen.

In het derde lid van art. 78 is een regeling getroffen met betrekking tot het onderzoek in of via de natuurlijke openingen van het lichaam. Het ontstaan van de bevoegdheid tot een dergelijk onderzoek is aan twee momenten gebonden: er dienen tegen de verdachte ernstige bezwaren te bestaan (algemene voorwaarde) en voorts moeten er bijzondere aanwijzingen zijn dat de verdachte voorwerpen of stoffen ook inderdaad in of langs de weg van de natuurlijke lichaamsholten verborgen houdt (speciale voorwaarde). Een behoorlijke uitoefening van de onderzoeksbevoegdheid is aan vijf voorwaarden gebonden:

1. Het beginsel van subsidiariteit schrijft voor, dat de minst ingrijpende methode dient te worden benut als daarmee kan worden volstaan (bijv. wanneer voorwerpen in de maag zich langs natuurlijke weg als vanzelf uit het lichaam zouden verwijderen, heeft dat de voorkeur boven het leegpompen van de maag of het toedienen van een braakmiddel, tenzij gezondheidsredenen zich tegen deze volgorde in de voorkeur zouden verzetten of de verdachte met het gebruik van een meer ingrijpende methode instemt);
2. De eis van proportionaliteit bindt de ingrijpendheid van het onderzoek aan de ernst van het strafbare feit;
3. Intern onderzoek op bepaalde plaatsen dient door een medisch deskundige te worden verricht;
4. Buiten de onder 3 bedoelde gevallen behoort het onderzoek te worden uitgevoerd door een ambtenaar van hetzelfde geslacht als dat van de onderzochte verdachte;
5. Het onderzoek zal op een daartoe geschikte plaats moeten plaatsvinden, zoals in een besloten of afgeschermd voor andere personen niet zichtbare ruimte, in ieder geval op een zodanige plaats dat de inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de onderzochte niet groter is dan in het belang van het onderzoek strikt noodzakelijk is.

In deze gevallen is het onderzoek aan het lichaam beperkt tot een onderzoek in of via de natuurlijke openingen van het lichaam. Deze formulering houdt in, dat het lichaam nimmer door gebruik van een invasieve methode mag worden beschadigd. Wordt een dergelijke beschadiging voorzien, dan blijft het onderzoek of de voortzetting daarvan achterwege.

Röntgenologische of andere (medisch) diagnostische apparatuur dan wel elektronische technieken (zoals een metaaldetector) worden geacht te worden gebezigd bij het onderzoek aan het lichaam, ook al kunnen daarmee voorwerpen of stoffen in het lichaam worden opgespoord.

Onder de lichamelijke integriteit wordt ook de geestelijke verstaan. Aantasting van de geestelijke integriteit, bijv. door toepassing van narco-analyse of het gebruik van de lie-detector, is niet geoorloofd, ook reeds daarom niet omdat daardoor in strijd wordt gehandeld met het verbod van inbreuk op de verklaringsvrijheid van de verdachte (art. 49).

Art. 79 geeft aan de veiligheidsfouillering een wettelijke grondslag. De bevoegdheid geldt zowel ten aanzien van de verdachte als de niet-verdachte (bijv. de veroordeelde die met het oog op de tenuitvoerlegging van een vonnis of de getuige die op grond van een bevel tot gijzeling of een bevel tot medebrenging wordt aangehouden).

De bevoegdheid tot fouilleren uit overwegingen van veiligheid is tot de volgende omstandigheden beperkt:

1. Het moet een persoon betreffen, die met het oog op een bepaald doel is aangehouden. Fouillering met het oog op een eventuele aanhouding is derhalve niet toegestaan, omdat daarmee een controlefouillering wordt uitgevoerd die in het kader van de strafvordering ongeoorloofd is. Zo dient er met het oog op de opheldering van een strafbaar feit een verdenking te bestaan, die voorts tot aanhouding van een bepaalde persoon heeft geleid. Veiligheidsonderzoek op de plaats van het verhoor of in verband met de insluiting van een inverzekeringgestelde verdachte kan worden begrepen onder de gepaste maatregelen in het belang van de orde, als bedoeld in de artt. 81 en 90 van het ontwerp.

2. Het onderzoek mag alleen in of aan de kleding, niet in of aan het lichaam plaatsvinden.

3. De fouillering moet om redenen van veiligheid naar redelijk inzicht zijn vereist. Een algemene regeling die fouillering van iedere verdachte voorschrijft, is met deze

bepaling in strijd. De fouilleringsbevoegdheid is afhankelijk van het te duchten gevaar onder de gegeven omstandigheden van het concrete geval.

Om te kunnen beoordelen of aan deze voorwaarden is voldaan, mede ter onderscheiding van de strafvorderlijke fouillering (art. 78), is het van belang dat de opsporingsambtenaar in zijn proces-verbaal vermeldt met welk doel en onder welke omstandigheden de fouillering heeft plaatsgevonden (vgl. HR - NJ 1976, 491 en HR - NJ 1984, 458).

Artikel 80

Wanneer de verdachte zonder uitstel naar een plaats van verhoor (dit is de plaats waar gewoonlijk het verhoor plaatsvindt en een hulpofficier aanwezig is) en daarna voor een (hulp) officier van justitie is geleid, kan het verhoor een aanvang nemen, overigens na mededeling van de aan de verdachte toekomende rechten (art. 82) en na hem de mogelijkheid te hebben geboden het recht op rechtsbijstand te verwezenlijken (art. 47). Na aankomst op de plaats van verhoor zijn er drie mogelijkheden: 1. het verhoor neemt metterdaad een aanvang, 2. de verdachte wordt terstond inverzekeringgesteld of 3. hij wordt voor de RC geleid met het oog op de inbewaringstelling (art. 92). Hieruit vloeit voort dat de opsporingsambtenaar niet verplicht is de tijd van zes uur, die voor het verhoor is vastgesteld, geheel of gedeeltelijk te benutten. Of hij daartoe overgaat, hangt geheel van de omstandigheden af. Wanneer hij eerst tot een verhoor besluit, kan de bereikbaarheid van een raadsman of tolk van invloed zijn op het verstrijken van de zes-uren-termijn (zie de toelichting bij art. 47). Omdat deze omstandigheid in het nadeel van de verdachte kan komen te verkeren - doordat het verhoor niet binnen de gestelde termijn kan plaatsvinden, kan tot inverzekeringstelling worden besloten waar die mogelijk in het andere geval achterwege zou zijn gebleven - doet de opsporingsambtenaar er goed aan de verdachte

die consequentie voor te houden, opdat deze zelf kan bepalen op welke wijze hij aan het verhoor al dan niet zal meewerken (hetgeen echter nimmer mag betekenen, dat die consequentie in de vorm van een dreigement naar voren wordt gebracht).

Mocht het verhoor binnen de zes-uren-termijn zijn beëindigd, dan dient de verdachte hetzij te worden heengezonden, hetzij in de daarvoor aangewezen gevallen aan andere dwangmiddelen te worden onderworpen. De termijn van zes uur is een maximumtermijn, die uitsluitend met het oog op het verhoor mag worden gebruikt (lid 1). De verdachte mag immers geen andere beperkingen worden opgelegd dan voor het doel van de ophouding noodzakelijk is (art. 81). Het is derhalve niet aanvaardbaar, wanneer een verdachte zonder reden de tijd van zes uur moet blijven "uitzitten".

In de praktijk komt het geregeld voor, dat het verhoor nog niet is afgerond als het tijdstip van 10 uur 's avonds is bereikt. Om reden van een efficiënt gebruik van de tijd, maar ook om te voorkomen dat een verdachte onnodig "nachtlogies" moet ondergaan, kan de hulpofficier bepalen - overigens met instemming van de verdachte - dat het verhoor aaneensluitend na 10 uur wordt voortgezet. De gebruikte tijd vanaf 10 uur zal in mindering op de termijn van zes uren moeten worden gebracht. Het spreekt voor zich dat met een behoorlijk aanhoudingsbeleid niet verenigbaar is, dat een verdachte zonder noodzaak kort voor 10 uur naar een plaats van verhoor wordt overgebracht om hem vervolgens pas de volgende ochtend, na het verstrijken van de voor de nachtrust bestemde tijd, te verhoren.

Voortzetting van het verhoor na 10 uur 's avonds kan, behalve met instemming van de verdachte, slechts geschieden in uitzonderlijke gevallen, bijv. indien de veiligheid van personen op het spel staat. Deze bijzondere restrictie is opgenomen teneinde te voorkomen dat een te lang verhoor, ook al vindt dat met instemming van de verdachte plaats, met diens psychologische verklaringsvrijheid op gespannen voet komt te staan.

Art. 80 bevat een bijzondere regeling voor het vaststellen van het moment waarop de termijn van zes uren aanvangt. Dit is het tijdstip dat de verdachte op de plaats van verhoor is aangekomen, zodat de tijd die met het transport is gemoed, niet meetelt (lid 2). Wanneer de verdachte niet in staat is het verhoor te ondergaan (bijv. door de invloed van alcohol, medicijnen of verdovende middelen dan wel door verwonding of bewusteloosheid), vangt de termijn aan op het tijdstip dat hij daartoe wel in staat is.

De termijn van zes uren geldt als een maximale termijn. Onder geen enkele omstandigheid mag hij worden overschreden. Is de periode met het oog op het verhoor niet voldoende of ontstaat tijdens het verhoor een verdenking ter zake van andere strafbare feiten, dan moet hetzij de verdachte in verzekering worden gesteld, hetzij een gerechtelijk vooronderzoek worden uitgelokt. Ook ten aanzien van de vrijwillig verschenen verdachte geldt, dat overschrijding van de termijn tegen zijn wil niet is geoorloofd. Zou verlenging in deze gevallen zijn toegestaan, dan kan daardoor het moment waarop de verdachte aan de officier van justitie of de rechter moet worden voorgeleid, op nauwelijks te controleren wijze alsmaar worden uitgesteld.

Artikel 81

Ook in dit artikel wordt de proportionaliteitsgedachte tot uitdrukking gebracht: de verdachte mag tijdens de ophouding voor verhoor aan geen andere maatregelen worden onderworpen dan die welke voor het doel van de ophouding of in het belang van de orde (veiligheidsfouillering bijv.) volstrekt noodzakelijk zijn. Daartoe kunnen ook behoren "gepaste" maatregelen (d.w.z. zonder aanwending van geweld), gericht op de vaststelling van de identiteit van de verdachte, doch slechts indien deze aan die vaststelling zijn medewerking weigert. In dit verband kunnen als gebruikelijke maatregelen, waaromtrent bij

landsbesluit houdende algemene maatregelen voorschriften zullen worden gegeven, o.a. worden genoemd: het fotograferen en het nemen van vingerafdrukken. In het algemeen ontstaat de bevoegdheid daartoe eerst tijdens de inverzekeringstelling (art. 90). Om te voorkomen dat een verdachte uitsluitend met het oog op de vaststelling van zijn identiteit in verzekering wordt gesteld, is bepaald dat de daarop gerichte maatregelen ook reeds tijdens de ophouding voor verhoor kunnen worden toegepast.

Artikel 82

In het Nederlandse Wetboek van Strafvordering komt een regeling als in art. 82 is voorzien, niet voor. Om een verdachte in de gelegenheid te stellen de hem toegekende rechten ook daadwerkelijk te effectueren, is het van belang dat hem van die rechten zo spoedig mogelijk mededeling wordt gedaan (vgl. art. 1.5, onder 3, van de Staatsregeling van Aruba).

De verplichting tot het doen van de mededeling is in het ontwerp als regel gekoppeld aan het moment waarop de verdachte naar een plaats van verhoor is geleid, in ieder geval voordat het eerste verhoor een aanvang neemt (zie met betrekking tot het recht op juridische bijstand de toelichting bij art. 47 en met betrekking tot het zwijgrecht de toelichting bij art. 49). Voor het doen van de mededeling en voor een goed begrip daarvan wordt het moment van de aanhouding niet als de psychologisch meest geschikte situatie aangemerkt. De plaats van verhoor biedt daarvoor een rustiger moment. De regeling is dan ook in het belang van de verdachte in deze zin ontworpen. Weliswaar bepaalt art. 1.5, lid 3, sub b, van de Arubaanse Staatsregeling dat een ieder die zijn vrijheid is ontnomen mededeling van zijn zwijgrecht moet worden gedaan, doch dit impliceert niet dat de cautieplicht reeds op het moment van de aanhouding zou moeten worden nageleefd. Wanneer de verdachte na zijn aanhouding onmiddellijk naar een plaats van verhoor is

geleid en hem wordt terstond daarna (art. 82) de cautie gegeven, dan kan worden gezegd dat de mededeling onverwijld (in de zin van de Staatsregeling) is geschied. Dit zou anders kunnen zijn, wanneer er een niet te rechtvaardigen periode tussen de aanhouding en de overbrenging verstrijkt. In geen geval mag met het verhoor worden begonnen, ongeacht het tijdstip, voordat de van zijn vrijheid beroofde verdachte op zijn zwijgrecht is gewezen.

Doordat de cautieplicht is gekoppeld aan de vrijheidsontneming, behoeft de mededeling niet te worden gedaan, indien aan het stellen van vragen geen vrijheidsontneming voorafgaat (bijv. na het staande houden). Daarmee wordt de categorie van eenvoudige strafbare feiten (zoals verkeersovertradingen) in het algemeen van de cautieplicht uitgezonderd. Dit mag er overigens niet toe leiden dat met het verhoor wordt begonnen voordat tot aanhouding en overbrenging wordt overgegaan, ofschoon dit laatste wel het eerste oogmerk was, met de bedoeling de naleving van de mededelingsplicht te ontlopen.

Naast de mondelinge mededeling wordt de verdachte ook een (in vier talen beschikbaar gehouden) formulier uitgereikt, waarop zijn rechten staan vermeld. De verdachte tekent het formulier voor ontvangst. Een afschrift wordt bij de processtukken gevoegd. Vanaf dat moment rust niet meer op de diverse in het vooronderzoek optredende functionarissen de plicht om eigener beweging de verdachte omtrent zijn rechten in te lichten. Wanneer hij er zelf om vraagt, zal de betrokken functionaris hem bij elke wijziging in de procedure de gevolgen daarvan voor diens rechtspositie moeten meedelen (lid 5). Bij dit laatste kan het geen overheidstaak zijn de functie van de raadsman over te nemen. Waar het om gaat is, dat desgevraagd de verdachte summier, binnen de grenzen van het redelijke, en objectief omtrent de voor hem geldende consequenties van een verandering in de procedure wordt voorgelicht. Hoe hij zijn proceshouding ten aanzien van die consequenties zal bepalen, is een vraag die hij, mede in overleg met zijn raadsman, zelf dient te beantwoorden.

Van belang is nog op te merken, dat de in lid 1 bedoelde mededeling vooraf dient te gaan aan het (eerste) verhoor. Dit betekent dat de verdachte niet, bijv. op weg naar het politiebureau, "summier" mag worden verhoord. Het eerste verhoor, summier of niet, kan eerst plaatsvinden nadat de mededeling is gedaan. Legt evenwel de verdachte daaraan voorafgaande eigener beweging ("spontaan") een verklaring af, dan kan die rechtsgeldig in het proces-verbaal worden opgenomen.

Artikelen 83 - 91

In het huidige wetboek is de duur van de inverzekeringstelling gesteld op 4 dagen, met de mogelijkheid van verlenging tot in totaal 10 dagen. In de thans voorgestelde regeling is deze tijdsduur gewijzigd. Daarnaast zijn er verschillen, die verband houden met de wenselijkheid van controle op een rechtmatig gebruik van de tijd, gedurende welke een verdachte in verzekering kan worden gesteld en gehouden.

1. Het bevel tot inverzekeringstelling door de hulpofficier is gedurende ten hoogste 2 dagen van kracht, waarna het bij dringende noodzakelijkheid in het belang van het onderzoek door de officier van justitie kan worden verlengd met ten hoogste 6 dagen (art. 87). De door de officier te verrichten toetsing is in de nieuwe regeling derhalve met twee dagen vervroegd.

2. Zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen 24 uur nadat de officier het bevel tot verlenging heeft verleend, wordt de verdachte voor de RC geleid, waarbij de raadsman aanwezig kan zijn en de nodige opmerkingen kan maken. De verplichting met betrekking tot een zo spoedig mogelijke voorleiding voor een rechterlijke autoriteit wordt voorgeschreven door art. 5, lid 3, van het Europese Verdrag. De voorgestelde regeling voldoet, naar mag worden aangenomen, aan de normen, die in de jurisprudentie van Straatsburg aan een onmiddellijke

("promptly") voorgeleiding worden gesteld (vgl. het arrest van het Europees Hof voor de rechten van de mens dd. 22 mei 1984 - NJ 1986, 507). Het spreekt vanzelf dat de officier van justitie ook in een eerder stadium de verdachte aan een rechter kan voorgeleiden, bijv. wanneer hij aanstonds van mening is dat de verdachte direct na zijn aanhouding in bewaring moet worden gesteld (art. 92), maar ook in een eerdere fase van de inverzekeringstelling.

De voorgeleiding voor de RC dient vanaf het moment van inverzekeringstelling door de hulpofficier "zo spoedig mogelijk" te geschieden, d.w.z. zodra de politie de gegevens uit het onderzoek zodanig heeft verwerkt dat de RC zich op basis daarvan een redelijk oordeel kan vormen. Het is niet vereist, dat de politie de zaak ten tijde van de voorgeleiding bewijsrechtelijk "rond" moet hebben. Het gaat erom of er voldoende aanwijzingen voor een verdenking en voldoende gronden voor een inverzekeringstelling aanwezig zijn. Die kunnen van politiezijde desnoods ook mondeling aannemelijk worden gemaakt.

De verkorting van de termijn - waarmee de organisatie en de werkwijze van de politie zich nog vertrouwd zullen moeten maken - brengt met zich, dat het karakter van het rechterlijk toetsingsmoment dient te worden beoordeeld naar het tijdsverloop sinds de aanhouding en de stand van het onderzoek tijdens de voorgeleiding, m.a.w. naar datgene wat de politie binnen die korte periode redelijkerwijze aan het licht heeft kunnen brengen. De toetsing door de RC is in zoverre negatief, dat hij op basis van de beschikbare gegevens zal beoordelen of het belang van het onderzoek zich niet tegen voortzetting van de inverzekeringstelling verzet. Acht hij de gronden daarvoor niet dwingend genoeg dan moet de verdachte in vrijheid worden gesteld. Neemt hij die beslissing niet, dan blijft het bevel van kracht. De voorgestelde regeling gaat er derhalve van uit, dat de hulpofficier en de officier van justitie over de inverzekeringstelling of de voortzetting daarvan beslissen, tenzij de RC anders bepaalt.

Het beoordelingskader van de RC wordt gevormd door de volgende wettelijke bepalingen. In de eerste plaats zal moeten worden getoetst of het delict valt in de categorie van strafbare feiten, waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten (art.86). Vervolgens dient tijdens de eerste twee dagen van de inverzekeringstelling te worden nagegaan of het belang van het onderzoek voldoende grond voor de vrijheidsbeneming oplevert (art. 83, lid 1), en na die twee dagen, dus na de verlenging, of er daartoe dringende noodzakelijkheid aanwezig is (art. 87, lid 2). Tot het belang van het onderzoek kan men o.a. rekenen het nader verhoren van de verdachte, een confrontatie met getuigen, het voorkomen van collusie, het verzamelen van bewijsmateriaal buiten de verklaring van de verdachte om. De noodzaak tot dit laatste kan weer vervallen, als de verdachte heeft bekend. De inverzekeringstelling zal echter nimmer mogen worden gebruikt om de verdachte tot een bekentenis te bewegen (evenmin trouwens om een "voorschot" op de te verwachten straf veilig te stellen).

Bij de inverzekeringstelling gaat het om het recht van de officier van justitie en de hulpofficier om de verdachte ter beschikking te houden, zowel om in het algemeen het vereiste onderzoek naar behoren te kunnen doen plaatsvinden, als om in het bijzonder te kunnen beoordelen of de voorlopige hechtenis van de verdachte onvermijdelijk zal zijn. Dit laatste betekent dat het onderzoeksbelang tevens een onderzoek kan omvatten naar de eventuele aanwezigheid van de gronden waarop de voorlopige hechtenis kan worden bevolen. Het betekent ook, dat de verdachte bij aanwezigheid van die gronden zo spoedig mogelijk voor de RC moet worden geleid, zodra er geen onderzoeksbelang meer is. De inverzekeringstelling, geheel of gedeeltelijk, is niet verplicht als voorfase van de voorlopige hechtenis (vgl. art. 84).

3. Geheel onafhankelijk van de voorgeleiding voor de RC, is de verdachte gedurende de hele periode van de inverzekeringstelling bevoegd op eigen initiatief een rechter te benaderen om zijn invrijheidstelling te verzoeken. Het Europese

Verdrag maakt een onderscheid tussen enerzijds de verplichting van de overheid iedere verdachte, die is gearresteerd of gevangen wordt gehouden, onmiddellijk voor een rechter te leiden (art. 5, lid 3) , en anderzijds het recht van die verdachte bij de rechter een voorziening te vragen, opdat deze op korte termijn beslist over de wettigheid van zijn gevangenhouding en zijn invrijheidstelling beveelt, indien de gevangenhouding onrechtmatig is (art. 5, lid 4). Volgens het Europese Hof in zijn hierboven aangehaald arrest (NJ 1986, 507) heeft het vierde lid zelfstandige betekenis naast het derde lid. Om die reden bevat het nieuwe wetboek (art. 91) een bijzondere procesgang, die de inverzekeringgestelde kan aanwenden om bij de RC om zijn invrijheidstelling te verzoeken. Evenals bij toepassing van art. 89 gelast de RC de onmiddellijke invrijheidstelling, indien hij de vrijheidsontneming onrechtmatig oordeelt.

Omdat art. 91 een afzonderlijke procesgang bevat, is de procedure van art. 42 niet van toepassing.

Artikelen 92 - 118

De regeling met betrekking tot de voorlopige hechtenis, zoals die in de artt. 92 - 118 haar beslag heeft gekregen, is vrijwel congruent met die in het Nederlandse wetboek. De voorlopige hechtenis omvat de door de rechter in het kader van strafvoering bevolen vrijheidsbeneming (de bewaring, de vangenneming en de gevangenhouding, zie art. 1). Tot de voorlopige hechtenis wordt dus niet gerekend de inverzekeringstelling vanaf het moment dat de verdachte aan de RC is voorgeleid (art. 89) of de RC op het verzoek van de verdachte om zijn invrijheidstelling beslist (art. 91). De RC vaardigt immers geen bevel tot vrijheidsbeneming uit, doch kan alleen de verdachte in vrijheid stellen, wanneer hij (ambtshalve of op het verzoek van de verdachte) voortzetting van de inverzekeringstelling onrechtmatig oordeelt.

Er bestaat verschil met de Nederlandse regeling ten aanzien van de instantie, die het bevel tot gevangenhouding en gevangenneming verleent. Omdat de eerste aanleg hier te lande geen meervoudige rechtscolleges kent (zoals de rechtbank in Nederland), was het bevel in handen gelegd van de rechter in eerste aanleg. Aangezien deze rechter ook de RC kan zijn, is er goede reden om de RC uitdrukkelijk tot het bevel bevoegd te maken, temeer nu hij in de nieuwe strafvordering een meer onpartijdige en toetsende functie heeft gekregen.

Ook ten aanzien van de termijnen bestaat er verschil met de Nederlandse regeling. De bewaring kan ten hoogste tweemaal 8 dagen en de gevangenhouding driemaal 30 dagen duren (alle termijnen zijn maximum-termijnen, hetgeen betekent dat de rechter ook met een deel van de termijn kan verlengen). Onder bijzondere omstandigheden, zoals bedoeld in art. 98, lid 4, kan de gevangenhouding nog eenmaal met 30 dagen worden verlengd. Binnen die periode dient de zaak ter terechtzitting aanhangig te worden gemaakt. In totaal beslaat die periode dus, inclusief de inverzekeringstelling, maximaal 114 dagen (eventueel 144 dagen).

Tijdens de voorlopige hechtenis kan de verdachte te allen tijde de rechter verzoeken het bevel op te heffen (art. 102). Daarnaast heeft de verdachte de mogelijkheid tegen het bevel tot gevangenhouding of gevangenneming dan wel tot verlenging daarvan hoger beroep in te stellen bij het Hof van Justitie (art. 103 jo. art. 107).

Het bestaande wetboek kent de schorsing van de voorlopige hechtenis niet. Dit werd in de praktijk als een ernstig gemis gevoeld. In de nieuwe strafvordering is wel in die mogelijkheid voorzien (de artt. 111 - 118), doch - anders dan in de Nederlandse regeling - zonder de mogelijkheid van het stellen van vermogensrechtelijke zekerheid voor de nakoming van de schorsingsvoorwaarden (art. 111, lid 3). Borgtocht wordt in dit verband als niet wenselijk beschouwd, omdat daarmee de rechtsgelijkheid tussen vermogende en onvermogende verdachten geweld wordt aangedaan.

Met betrekking tot de schorsing van de voorlopige hechtenis is er nog een ander verschil met de Nederlandse regeling. Art. 114 wijst uitdrukkelijk de rechter aan die bevoegd is tot schorsing, tot opheffing van de schorsing of tot wijziging van de aan de schorsing verbonden voorwaarden: dat is de rechter die de voorlopige hechtenis heeft bevolen of, na de aanvang van het onderzoek ter terechtzitting, de zittingsrechter.

In het nieuwe wetboek hebben de rechterlijke bevelen tot vrijheidsontneming tijdens het vooronderzoek niet het karakter van een last of opdracht aan het OM, in die fase van strafvordering, maar het karakter van een machtiging om te handelen overeenkomstig hetgeen door het OM gevorderd werd. Deze opvatting past het beste in de verdeling van bevoegdheden tussen rechter en OM: de officier van justitie heeft de leiding van het voorbereidend onderzoek en de rechter komt, juist ook in die fase van strafvordering, de functie toe het justitiële beleid onafhankelijk en onpartijdig te toetsen. Dit betekent dat de officier van justitie bevoegd is de rechterlijke bevelen overeenkomstig de daarin besloten liggende machtiging ten uitvoer te leggen, doch evenzo om de tenuitvoerlegging achterwege te laten, indien daartoe termen aanwezig zijn, bijv. omdat de gronden voor de voorlopige hechtenis zijn vervallen (zie o.a. art. 94, lid 4). In uitzonderlijke gevallen (zoals bij gebrek aan penitentiaire plaatsruimte) kunnen ook andere argumenten de doorslag geven, mits het daarmee verband houdende justitiële beleid de toets aan rechtsbeginselen - (proportionaliteit, rechtsgelijkheid) - kan doorstaan. Het derde lid van het Nederlandse art. 69 Sv. is dan ook niet overgenomen in art. 102 van dit ontwerp.

Anders dan in de Nederlandse regeling kan de RC, indien het voorafgaand horen van de verdachte niet kan worden afgewacht, deze na het bevel tot bewaring horen, maar dan wel bij de eerste gelegenheid (art. 93, lid 3). Het spreekt voor zich dat de voorgeleiding voor de RC als bijzondere waarborg voor de verdachte niet zonder zeer goede redenen en alleen